

Keller-Deák Kristóf: A rejtett katonai attasék Csehszlovákiában 1920–1928 között

Bevezetés

Az önálló magyar hírszerzés és katonai attasészolgálat 1918-ban az I. világháború végét követően alakult meg. A trianoni békeszerződés rendelkezéseinek értelmében,^[1] Magyarországnak meg volt tiltva, hogy külképviselőit az adott fogadó országba hivatalosan is katonai attasét küldhessen. A katonai attasék feladata lett volna a honvédség képviselője a célországban, valamint a hírszerzés szervezése, vezetése is helyben. Elsősorban utóbbi miatt vált szükségessé a békeszerződés tiltásának kijátszása. Ennek érdekében jött létre a rejtés, amely azt jelentette, a katonai attasékat úgy küldték ki a külképviselőre, hogy diplomáciai rangot kaptak, tehát követségi titkárként, vagy konzulként voltak bejelentve.

Ennek a rejtett időszaknak 1927-ben lett vége, amikor a Szövetségi Bizottság kivonult Magyarországról. Innentől hivatalosan is lehetett katonai attasékat küldeni külföldre. Csehszlovákia esetében ez a dátum 1928. Az addig eltelt majdnem egy évtized alatt három rejtett katonai attasé, vagy, ahogy akkor fogalmaztak, katonai szakelőadó teljesített szolgálatot Prágában. Elsődleges feladatuk a hírszerzés, a csehszlovák hadseregről bármilyen információ gyűjtése volt.

Bajnóczy József

Bajnóczy József Szinérváralján született 1888. február 27-én. A Ludovika Akadémia elvégzését követően 1908-ban avatták hadnaggyá. 1913 májusában főhadnagy lett. Az első világháború alatt, 1915 szeptemberében, századossá nevezték ki.^[2] Szolgált a cs. és kir. 72. gyalogezredben, majd ezt követően egy prágai gyalogezredhez helyezték át. Felesége cseh származású volt. A Hadügyi Népbiztosság küldte ki a leszereléssel kapcsolatos ügyek intézése végett Prágába, így került az I. világháború után újra érintkezésbe a csehekkel. Bajnóczy a Monarchia alatt szolgált Pozsonyban, majd Prágában, így elegendő tapasztalattal rendelkezett mind nyelvi, mind kulturális szempontól a térséget illetően, nyelvi szempontból is. A Hadügyminisztérium katonapolitikai osztályáról került katonai kiküldöttként 1919 áprilisában, a Tanácsköztársaság idején, Prágába. Személye kapóra jött Kun Bélának bukása után is, ezért katonai szakelőadóként, 1920 májusában kinevezték és megkezdte rejtett katonai attaséi, azaz katonai szakelőadói tevékenységét. 1922. szeptember 1-től őrnagyi

rendfokozatot kapott.^[3]

Prágai szolgálatát 1923-ban fejezte be. Ezt követően Szófiába került, ahol egy évig szintén katonai szakelőadóként működött. 1926 májusában alezredessé lépett elő. 1929 novemberétől pedig már ezredesként szolgált. Az 1930-as évek elején tanár a Hadiakadémián. 1937 májusában kinevezték vezérőrnaggyá. 1939 és 1941 között a VI. hadtest parancsnoka, 1940-től már altábornagyi rendfokozatban. 1942 májusában kapott vezérezredesi rendfokozatot.^[4] A háború alatt kettő és fél évig a Honvéd Vezérkar főnökének helyettese volt. 1944 júliusában került sor nyugdíjazására.

1918-ban véget ért az I. világháború. Ezt követően megkezdődtek a béketárgyalások. Az európai politikai térképen pedig hatalmi átrendeződések folyamatai kezdődtek el, mentek végbe. Magyarországon lezajlott az őszirózsás forradalom, Károly Mihály kormányt alakított. 1919. március 21-én beköszöntött a Tanácsköztársaság időszaka. Ez az új rendszer Bajnóczy számára is feladatokat adott Prágában. 1920 elején meghívták Magyarországot a béketárgyalásokra. Alig egy hónapra voltunk a trianoni békeszerződés aláírásától.

Bajnóczy József számára – még a Monarchia idején ott töltött szolgálata alapján – nem volt ismeretlen terep a csehszlovák főváros, amikor 1920-ban megkezdte hírszerzési tevékenységét a prágai magyar külképviselet beosztottjaként.

Első jelentését 1920. január 15-én írta, amelyet még Bécsen keresztül jutatott el Budapestre. Alapvető feladata volt a csehszlovák hadsereg erejének és békeszervezésének a felderítése, vagy bármilyen más, a hadsereggel kapcsolatos információ közlése.^[5] Ez a jelentés eddig nem került elő, azonban megtalálható egy 1920. január 26-i jelentés egy bizonyos Brokk fedőnevű személytől, amelynek legelső mondata arra utal, hogy a szöveg a január 15-i jelentés folytatása.^[6] A január 26-i jelentéssel kapcsolatban két következtetést lehet levonni. Mivel Prágából érkezett és katonai tárgyú hírekről szól, lehetséges, hogy Bajnóczy a megfogalmazója. Azt is tudjuk, hogy január 15-én írta első jelentését, amelyre hivatkozik is. Az imént említett okokból kifolyólag Brokk fedőnevet Bajnóczynak tulajdonítom, amelyet csak megerősíthet az a tény, hogy az ezen az álnéven később is írt jelentéseket.

A szervezet kiépülésének kezdeti fázisára – ekkor keletkeztek az első írások a katonai attasék feladatköeiről is – mutat rá, hogy a hírszerzés vezetőjének, Sztojakovics Demeternek^[7] (aki a Tanácsköztársaság idején, majd a Nemzeti Hadseregben is a hírszerzés és kémelhárítás vezetője, később berlini követ, 1944-ben miniszterelnök; neve 1925-től Sztójay Döme) 1920-ban szabályoznia kellett, hogy egyes jelentések, ügyek kihez és milyen formában kerülhetnek, melyek a különösen fontosak, és melyek nem. Az alábbi irat^[8] szabályozta a

térképrajzoló osztály működését is. Ebből kitűnik, hogy rengeteg irat, jelentés érkezett be a hírszerzéshez, amelyeknek egy része nem is bírt jelentőséggel, így szabályozni kellett ezen anyagok befogadását.^[9]

1920 januárjában, Horthy Miklós aláírásával adtak közre egy felhívást,^[10] amely a kémkedésről és hivatalos ügyek bizalmas kezeléséről szólt. Az írás kiindulópontja az volt, hogy az ellenséges országok kémjei sok információt tudnak gyűjteni a magyar hadseregről. Ennek okai pedig visszavezethetők a „bizalmas tárgyú iratok könnyelmű kezelésére, a hadsereg tagjainak meggondolatlan fecsegéseire és elővigyázatlan megjegyzéseire”.^[11] Az irat szerint ugyanis nem elsősorban az ellenséges kémek érdeme a sok megszerzett adat, hanem a magyar katonák és hatóságok figyelmetlensége, valamint a bizalmas iratok nem megfelelő kezelése az okozója.

1921-ben IV. Károly visszatérési kísérleteiről a központ mindig tájékoztatta a katonai szakelődadókat. Így Bajnóczy József is megkapta ezeket a rövid helyzetjelentéseket, amelyeket rejtjelezett táviratokként küldtek el. Bajnóczy *Prága I.*, illetve a második távirat esetében *Prága* névvel szerepel a címzettek listáján. Az ügyben írt harmadik táviratnak van külön Prágára vonatkozó része is. Sztojakovics ebben utasítja Bajnóczyt, hogy tegyen jelentést, miszerint biztosított-e a jelentéstétel távirati úton Prága és Budapest között, a bécsi hírszerző irodán keresztül. Továbbá a jelentésnek azt is tartalmaznia kell, hogy ha a katonai szakelődadók „internáltatnának vagy elutaznának” akkor is biztosítva van-e a kapcsolattartás ezen módja, ha kell, akkor az ottani lengyel attasén keresztül.^[12] Ebből a kijelentésből látszik, hogy bár az ellenséges országok felé a magyar vezetés igyekezett rejtve működtetni katonai attaséit, a baráti országok irányába, mint például Lengyelország, ezt nem tartotta feltétlenül szükségesnek.

A korszakban keletkezett jelentésekből kitűnik, hogy a csehszlovákiai magyar hírszerzés egyik fontos feladata volt a csehszlovák hadseregnek, különösen a magyar irányban létező felvonulási terveivel kapcsolatos információk gyűjtése. A hírszerzési központ számára 1921. december 22-én, karácsonyi ajándékként érkezett Bajnóczyék jelentése a csehszlovák hadseregnek a *Harcászati irányelvek a határ fedezésére* elnevezést viselő dokumentumáról.^[13] Ezt követte 1922. március 23-án a *Kisentente hadműveleti terve* elnevezésű dokumentum,^[14] amelyet szintén a hírszerzés küldött Prágából.

Bajnóczy József 1922-től követségi titkári címet kapott a prágai magyar külképviseleten. Eddigre a katonai szakelődói feladatai is kibővültek. Belpolitikai téren figyelemmel kellett kísérnie a csehszlovák politikában az esetleges balratorládást, a kommunista hatalomátvétel lehetőségeit. Megfigyelés alatt kellett tartania az autonómiára törekvő szlovák politikai

tényezőket. További feladata volt a kisebbségi problémák szemmel tartása, különösképpen a magyar kisebbséget illetően. Az irredenta szervezetekről való információgyűjtés is beletartozott a megfigyelések sorába.

Külpolitikai szempontból figyelemmel kellett kísérnie az antant és a csehszlovák kapcsolat alakulását, főleg a katonai vonatkozású kérdésekben. A csehszlovákok viszonyát szemmel kellett tartania a szomszédos államaikkal. Figyelnie kellett a csehszlovák-osztrák fellépéseket a magyar monarchisztikus törekvések ellen. Jelentenie kellett a pánszlávizmus jeleiről. Továbbá adatokat kellett gyűjtenie és továbbítania a kisantant tevékenységéről. Kiemelt fontosságú feladat volt bármilyen anyag megszerzése a csehszlovák hadseregről.

1922 júliusának elején egy igen érdekes, a hírszerzés működésének néhány fontos részletére rávilágító irat készült el a hírszerzés szervezetén belül, amelyet a rejtett katonai attasék is megkaptak. Ez az írás a különböző hírszerzési jelentések küldésének módjáról, közvetítéséről ír le szabályokat, utasításokat, tanácsokat. Az irat fő témája, hogy mi történik akkor, ha a jelentés küldése során valamilyen rendkívül helyzet következik be, amely annak célba érését nehezítené. Ilyen „nem kívánatos helyzet” lehet a határzár, postazár vagy vasúti forgalom beszüntetése. Az irat szerint ezekben az esetekben szinte lehetetlenné válik az ilyen titkos iratok kézbesítése. Ezért egy bonyolultabb, de biztonságosnak ítélt módszert vázoltak fel az utasításban, amelynek alapját a fedőcímek képezik. Ezért annak érdekében, hogy a jelentések sikeresen megérkezzenek, közvetítő személyeket kell beiktatni a rendszerbe. Ők az úgynevezett fedőcímek. Két formáját különbözteti meg a szöveg. Az egyik a leadó fedőcím: tulajdonképpen az ő feladatuk volt a végső kézbesítés, hogy a hozzájuk beérkezett postát a katonai szakelődónak vagy az arra kijelölt rendeltetési helynek átadják. A másik a közvetítő fedőcím: nekik értelemszerűen a jelentések továbbítása, közvetítése volt a feladatuk egy általuk ismert leadó fedőcím részére. A katonai szakelődók számára előírták, hogy minden, különösen a nekik fontos fedőcímet ismerniük kell. Az írás különleges esetként kezeli, ha Magyarország körülvárása valósulna meg valamilyen formában. Az irat leszögezi, hogy nem lehet politikailag megbízhatatlan személyeket, vagy (feltehetően a csehszlovákok által) megfigyelt személyeket beszervezni a fedőcímes hálózatba. A fedőcímek nem ismerhetik a levelek tartalmát, azokat „kényesebb magánügyben tett szívességnek minősítsék”. Az összegzésben a magyar katonai szakelődók feladatául azt szabják, hogy a fedőcím-hálózat kiépítéséhez minden rejtett katonai attasénak 2-4 leadó fedőcímet és 4-8 közvetítő fedőcímet kell szereznie. Természetesen ezeket a fedőcímeket a központ is ellenőrizni fogja úgy, hogy próbaleveleket adnak majd postára, amikről nincs tudomása a katonai szakelődónak, és megnézik, hogy ezen esetekben is kifogástalanul működnek-e a fedőcímek és a közvetítők.^[15]

1922 júliusának elején egy Bajnóczyhoz köthető jelentésben a Népszövetségben tapasztalható cseh és ukrán ellentétekről számol be. Az információi itt a csehek belső köreiből származik, egy titkártól, akitől egy beszélgetés során tudott meg különböző adatokat. A fő téma Kárpátalja kérdése. Az informátor nem kevesebbet állít, mint Kárpátalja visszaszerzése „ügyes politikával békés úton elérhető lenne”. Indoklása szerint ugyanis a csehszlovákok ezt a területet azért kapták, hogy összeköttetésük legyen a keleti szlávssággal, valamint mert támogatják az ukránokat Kelet-Galícia megszerzésében.^[16]

A Bajnóczy lebukását előidéző eset, a különböző csehszlovák mozgósítási tervek megszerzése volt. Ezek voltak az úgynevezett „H”, „P” és „PH” tervek, ahogy a jelentésekben szerepelnek. Bár Bajnóczy neve egyik jelentésben sincs leírva, a később részletezendő újsághírek, a jelentések nyelvezete, különösen az egyik jelentés utolsó két bekezdése alapján, személyének kiléte bizonyos volt. Egy alkalommal távirati utasítást kér arra vonatkozóan, hogy a „H” tervet is beszerezze-e, másszor felhívja a figyelmet arra, forrása nagyon jó volt és szakmai, ezért kéri, hogy a szerzett anyagokat rendkívül bizalmasan kezeljék.^[17] A fennmaradt és eddig felkutatott iratok szerint a csehszlovák haditervek ügyében több alkalommal, 1922. július 10-én, 20-án, 27-én és augusztus 3-án is írhatott Bajnóczy jelentést. Továbbá fennmaradt a lefotózott haditervek legépelt és lefordított változata is, melyek közül az egyik, a „H” terv 140 oldal hosszúságú volt. Megszerzése is költséges volt, Bajnóczy szerint 15 000 koronáért tudta volna „megrendelni”.^[18] Ezek a felvonulási tervek, bár egy jóval korábbi, 1920. december 1-i állapotot tükröznek, Bajnóczy informátora szerint még akkor, 1922 nyarán is érvényesek voltak és csupán pár kiegészítéssel látták el őket azóta.^[19]

A *Národní Listy* című csehszlovák lap 1922. október 6-i számában számol be arról, hogy Bajnóczy József kémkedési ügyben keveredett. Az cikk címe: *A prágai magyar követség kémkedést folytat hadseregünkben.*^[20] Az újság szerint a brnói kerületi parancsnokság beszerzett katonatiszti bizalmas iratokat fényképeztek le és küldtek a magyar követségre, Prágába. A csehszlovák katonai vezetés állítólag hamis, bizalmas levelekkel buktatta le Bajnóczy beépített emberét, aki Novakovszky György hadnagy volt. Segítője pedig egy bizonyos Karl Schwabe, aki brno-i jogász. A lebukásukkor Schwabe lakásán házkutatást tartottak, amely során kiderült, hogy Schwabe testvére nemrég Prágába ment Bajnóczyhoz, hogy figyelmeztesse bátyját a veszélyre, azonban nem járt sikerrel. Az egész Schwabe családot letartóztatták. Az írás kifejti, hogy a kémkedés mögött egyértelműen Bajnóczy József áll. Továbbá beszámol arról is, hogy tevékenységét követségi alkalmazottként végezte, mivel Magyarországnak tilos lenne katonai attasékat küldenie. A cikk írója a végén bizakodva ad annak hangot, hogy a gyanúsítottakat a törvény teljes

erejével el fogják ítélni. Az esetet a *Slovenský denník* is megírta. Arról értekeznek, hogy kirobbant kémkedési botrány sokkal szerteágazóbb. Véleményük szerint az utóbbi időben több csehszlovák katonatiszt is járt Budapesten, amelyek többek voltak, mint egyszerű látogatások.^[21]

Bajnóczy esetében bár nem került sor perre, a botrány miatt 1923 februárjában visszahívták Magyarországra. Később katonai szakelőadóként (rejtett katonai attaséként) Szófiába küldték.

Bajnóczy Józsefről kémkedés gyanúja miatt – az indoklás szerint 1944-ben amerikai tisztekkel érintkezett – 1950-ben az ÁVH-nál aktát nyitottak. A róla készült jelentésekben megszólalt egy Szabó János nevű százados, aki elmondta, hogy Bajnóczy nagyon jó kapcsolatot ápolt két későbbi magyar prágai katonai attaséval, Fleischhacker Rezsővel, az utódjával és Ujszászy Istvánnal is.

vitéz dr. Fleischhacker Rezső

Későbbi nevén (1927-től) Andorka Rezső. 1891. november 8-án Sopronban született. A Ludovika Akadémián végzett 1914-ben. Szolgált Stromfeld Aurél mellett a Tanácsköztársaság hadseregében. Utána belépett a Nemzeti Hadseregbe, részt vett a szovjetek irányában tárgyaló és intézkedő hadifogolycsere-biztosság munkájában. 1923-ban került katonai szakelőadóként (rejtett katonai attaséként) a prágai magyar követségre.

Ezt követően szintén katonai attaséként működött Varsóban. 1937–1938-ban a VKF 2. osztályának vezetője volt. 1939 májusától egészen addig, amíg Németország megtámadta a Szovjetuniót, vezérőrnagyként követ volt Madridban. Teleki Pál öngyilkossága után lemondott és nyugdíjaztatta magát. A németek magyarországi megszállásának kezdetén a Gestapo letartóztatta és Mauthausenbe vitte, innen 1945-ben súlyos betegen tért haza. A háború után megjárta az Andrássy út 60-at és internálták Kistarcsára is. 1961-ben hunyt el.

Fleischhacker Rezső volt a második katonai attasé Prágában. Ő váltotta Bajnóczy Józsefet, akit haza kellett hívni, a fent leírt kémbotrány miatt. Fleischhacker tehát folytatta elődje megkezdett munkáját. Szintén rejtett katonai attaséként, úgynevezett katonai szakelőadóként irányította a hírszerzést és végezte a rá kiszabott feladatokat.

A katonai attasé által írt jelentések alapján megállapítható, hogy az 1920-as évek közepén kitüntetett figyelmet kapott magyar részről a csehszlovák-lengyel viszony alakulása.

Lengyelország, mint baráti állam közeledése az egyik legnagyobb ellenség, Csehszlovákia felé aggodalommal töltötte el a magyar vezetést, így fontos volt információkat beszerezni a két ország közötti kapcsolat formálódásáról.

A magyar katonai attasé érdeklődése a csehszlovák–lengyel viszony iránt egy beszélgetést követően alakult ki. Fleischhacker 1925 áprilisában megbeszélést tartott a prágai lengyel követség egyik követségi titkárával, egy bizonyos Scerbinskyvel. Az 1925. április 22-én kelt jelentés a lengyel követségi titkárral való beszélgetést illetően két témát érintett. Először a lengyel fél érdeklődött a magyar–oroszl viszonyról. A magyar attasé Scerbinskynek viselkedéséből megállapította, hogy a lengyel követségi titkárnak utasításba adták: tudjon meg mindent a magyar–oroszl kapcsolatról, különösen egy esetleges katonai egyezményről a két ország között. Úgy látta, hogy a lengyelt nem elégítik ki válaszlai, aki egyre behatóbban érdeklődött. Ezt követően Fleischhacker terelte át a témát a csehszlovák–lengyel viszony kérdéskörére. Scerbinsky kifejtette neki, hogy a két állam által megkötött szerződés csupán a Lengyelországba irányuló hadianyag-szállításról rendelkezik, mint politikailag meghatározó része az egyezménynek, ezen felül pedig erősen bizonygatta, hogy csupán „ártatlan kereskedelmi és arbitrage”, azaz döntőbíráskodási jellege van a többi közös szerződésüknek. Kiemelte, hogy a két ország a német törekvésekkel szemben igyekszik politikailag együttműködni, amelyet egyezmény formájában már meg is kötöttek. A magyar fél számára égető kérdés volt ebben a helyzetben, hogy megtudja, hogyan állnak a lengyelek a kisantanthoz, felmerült-e náluk a csatlakozás. Ezt a kérdést Fleischhacker is feltette. A lengyel válasza az volt, hogy számukra nincs értelme belépni abba a szövetségi tömörülésbe. Elmondása szerint abban Lengyelországnak nincs keresnivalója. A lengyeleknek az az érdekük, mondta Scerbinsky, hogy olyan blokkhoz tartozzanak, ahol támogatást kaphatnak céljaik eléréséhez.^[22]

Fleischhacker a beszélgetést követően, hogy még több információt szerezzen, felkereste az orosz követséget Prágában. Itt Kalinával, a követség első titkárával folytatott le beszélgetést, ahol kikérte az oroszok véleményét a jelenlegi csehszlovák–lengyel viszonyról. Kalina elmondása szerint az oroszokat csupán a fegyverszállítási egyezmény sérti. Fleischhacker a beszélgetés során az orosz–csehszlovák kereskedelmi kapcsolatok alakulásáról érdeklődött egy, a sajtóban megjelent hírlapján. Az oroszok ugyanis, válaszul a csehszlovák–lengyel megegyezésre, megszüntették prágai kereskedelmi kirendeltségüket, hogy ezzel is nyomást gyakoroljanak. Bár a beszélgetés során Kalina eleinte tagadta, végül mégis bevallotta a magyar katonai attasénak a lépés szándékosságát.^[23]

Fleischhacker a Kalinával folytatott beszélgetésről szóló jelentésének összefoglalójában kettő,

korábban írott, a lengyel katonai attaséval lefolytatott beszélgetéséről írt beszámolójára hivatkozik. Ezek a jelentések a levéltári kutatás során nem kerültek elő. A hivatkozott jelentésekben az áll, hogy Durski alezredes,^[24] aki ekkor a prágai lengyel követség katonai attaséja volt, bevallotta magyar kollégájának, hogy valóban zajlanak a csehszlovákok és a lengyel között katonapolitikai jellegű tárgyalások, amelyeknek központi témája a hadianyag-szállítás. A katonai megegyezés Németország ellen irányul a két ország részéről. Ennek meglétére a magyar attasé szintén Durski alezredest hozza fel, aki többek között Jan Syrový tábornokkal^[25] is tárgyalt erről. Továbbá „egy estélyen egy őszinte pillanatban”^[26] bevallotta a katonapolitikai egyezmény létezését (a csehszlovákok és lengyelek között) Fleischhackernek is. A magyar katonai attasé végső következtetése az ebben az ügyben, hogy bár tényként lehet kezelni, hogy a csehszlovákok és a lengyelek egy katonai jellegű megállapodást kötöttek, amely magyar részről aggodalomra adhatna okot, azonban Fleischhacker szerint „a szerződésnek sok praktikus értelmet egy fegyveres konfliktus esetére, tulajdonítani nem lehet”.^[27] Egyik fő okának a csehszlovák vezetői körökből származó információira alapozza, ahol egyre inkább a németekkel való békés megegyezést hangoztatják.^[28]

Fleischhacker Rezső előbb részletezett jelentése eljutott Walko Lajos^[29] külügyminiszterig. Ez rávilágít az ügy jelentőségére magyar részről. A külügyminiszter is kifejti, hogy a magyar külpolitika számára a csehszlovákok és a lengyel közeledése, különösen katonai szempontból, létfontosságú kérdés. Walko így utasítást ad Fleischhackernek, a csehszlovák-lengyel viszony további szemmel tartását és legnagyobb figyelemmel történő kísérését kéri tőle, hiszen „Csehszlovákia és Lengyelország politikai viszonyának alakulása reánk nézve igen nagy fontossággal bír”.^[30] Továbbá meghagyta, hogy az újonnan szerzett értesülésekről a magyar katonai attasénak haladéktalanul be kell számolnia neki is.^[31]

A csehszlovákok és a lengyelek közeledésének katonai jellege nem hagyta nyugodni a magyar vezetést. A kérdés rendkívüliségét mutatja, hogy egy 1925 augusztusában Fleischhacker által írt jelentéshez csatolt megjegyzésben az olvasható, hogy az „összes külállomások utasítva lettek a cseh-lengyel közeledés megfigyelésére”.^[32] A feltárt iratok közül, két beérkezett jelentésből – amelyek az előbb említett központi utasítást követően készültek – vonhatunk le következtetéseket. Az egyik egy bizonyos „Cseh” fedőnevű, a másik egy „Orosz” fedőnevű ügynök jelentése. A fedőnevek az adott országban, tehát Csehszlovákiában és Oroszországban szolgálatot teljesítő magyar katonai attasékat jelölhetik. Ezt bizonyítja, hogy a „Cseh” fedőnevű, a már korábban elküldött jelentéseire és diplomatákkal, katonai vezetőkkel való tárgyalásaira hivatkozik jelentésének elején. A jelentések tartalma között ellentmondások vannak, amely a központ számára is feltűnik, így megjegyzésben írják le, hogy a kapott adatokat „Német” – minden bizonnyal a berlini magyar

katonai attasé – által ellenőriztetni kívánják, és miután minden jelentés beérkezett, akkor vonnak le következtetéseket. Míg Fleischhacker azt állítja, hogy létezik egy csehszlovák–lengyel katonai egyezmény német és orosz irányba, addig a másik jelentés cáfolja egy ilyen megállapodás létrejöttét.^[33]

1925-ben a frankhamisítási botrány^[34] a hírszerzés figyelmét sem kerülte el. Két olyan jelentés is készült, amely ennek az ügynek a csehszlovák vonatkozásait tárgyalja. Az egyiket maga a katonai attasé írta, azonban a végén az akkori prágai magyar követ, Dr. Masirevich Szilárd^[35] aláírása szerepel. A másik jelentést a prágai magyar követ jegyzi, amiben Fleischhackertől származó információkat közöl. Az attasé jelentése első felében a csehszlovákiai lapokra hivatkozva közli a csehszlovák álláspontot a frankhamisítás ügyével kapcsolatban. Ezt követően beszámol a cseh és német üzleti, politikai, diplomáciai körökben tapasztalható hangulatról. Végezetül pedig közli a lengyel katonai attaséval, Durski alezredessel folytatott beszélgetésének eredményét. Fleischhacker felhívja a figyelmet arra, hogy a frankhamisítási ügy kapcsán megélnék a csehszlovák hírszerzés tevékenysége is. Elmondása szerint azon dolgoznak, hogy kompromittáló összefüggéseket találjanak a hamis pénzek és a prágai magyar követség, vagy más prágai magyar szervezetek között. A csehszlovák hírszerzés ezen tevékenységére a magyar katonai attasé abból következtet, hogy mindig látogatást tesz nála egy csehszlovák hírszerző, aki így akar a „nem létező bizonyítékok birtokába jutni”. A magyar attasé azonban ebben egy új lehetőséget lát. Szerinte ugyanis ezen az ügynökön keresztül akár megtévesztő, hamis információkat is lehetne kiadni a hamisításról, ezáltal félrevezetve a csehszlovák hírszerzést.^[36]

Az, hogy ez a jelentés biztosan Fleischhacker írása, arra bizonyíték a prágai magyar követnek szintén a frankhamisítási ügyben tett követi beszámolója. Ebben a követ Fleischhackerre a „követség egyik tagjaként” hivatkozik, aki beszélgetést „folytatott a mai napon Durski alezredessel az itteni lengyel követség katonai attaséjával”. A beszélgetés során szóba került egy találkozó, amelyen cseh és francia katonatisztek vettek részt, a fő téma pedig a frankhamisítás volt. A lengyel katonai attasétól kapott információk alapján Fleischhacker arról számol be, hogy az eseményen jelenlevők szerint ezzel az üggyel Magyarország hosszú időre megszűnt tényező lenni politikai téren, valamint „el van intézve az a nyomás, amit Csehország déli határán az örökös magyar fenyegetés váltott ki”. Szerintük ezzel sokáig képtelen lesz Magyarország a határok megváltoztatására, akár békésen, akár fegyveresen. Az esemény főszónoka Eugène Mittelhauser^[37] francia tábornok volt, aki ekkor a Francia Katonai Missziót vezette Csehszlovákiában. A magyar attasé azt is megtudta, hogy a francia katonatiszt a beszédeivel csak bizonygatni akarta nélkülözhetetlenségét a csehszlovák katonatisztek előtt.^[38]

vitéz Székely János

Székely János 1889. szeptember 30-án született Pécs városában. 1909. augusztus 18-tól hadnagy. Az I. világháború kitörése előtt, 1914. május 1-jén főhadnagy lett. 1916. augusztus elején századosi rendfokozatot kapott. 1923 szeptemberében őrnaggyá nevezték ki. Ezt követően az alezredesi kinevezésének dátuma ismeretlen. A csehszlovák hírszerzés adatai szerint Székely 1925-ig Sztojakovics munkatársa volt a hírszerzésnél.^[39] Beosztása ott eddig nem ismert. Rejtett katonai attaséként, azaz katonai szakelőadóként szolgált Prágában, 1926 júliusától 1928. május 10-ig. Visszahívása után, 1928 és 1931 között a HM VI-2. osztályába volt beosztva. 1933 februárjától ezredesi, 1938 októberétől vezérőrnagyi rendfokozatban szolgált. 1940 novemberében helyezték nyugállományba. A II. világháború után, 1945 októberében altábornaggyá nevezték ki. 92 éves korában, 1982. március 20-án hunyt el Budapesten.^[40]

Székely János a prágai katonai attaséi pozícióban Fleischhacker Rezsőt váltotta. A két világháború közötti prágai katonai attasék közül az ő szolgálati ideje a legrövidebb, a két évet sem éri el. Egy 1926. június 18-án kelt minisztertanácsi jegyzőkönyvben van arról szó, hogy Székely János lenne az új katonai szakelőadó a csehszlovák fővárosban. Elődje felváltását úgy indokolják itt, hogy „Fleischhacker Rezső II. osztályu követségi titkári címmel felruházott követségi attaché más beosztásban kívánja alkalmazni”^[41] a miniszter. Továbbá hozzájárulást kér ahhoz, hogy az altanácsnok Székely Jánost kinevezhessék erre a pozícióra. A Külügyi Közlöny az 1926. évi 6. számában közölte le a döntés eredményét, miszerint 1926. július 10-én vitéz Székely Jánost II. osztályú követségi titkárrá nevezték ki a prágai külképviseletre.^[42] Ami azt jelenti, hogy attaséi, vagy ekkor még névleg katonai szakelőadói, feladatait ilyen diplomáciai szerepkörbe ágyazva kellett végeznie. Ezért, mivel ez egy egyszerű áthelyezésnek tűnik, nem volt hírértéke, sem a magyarországi lapok, sem a *Prágai Magyar Hírlap* nem tesz róla említést.

Kinevezésének évében zajlik a frankhamisítási botrány pere, ráadásul az év végén bevezetik Magyarországon az új pénznemet, a pengőt. 1926-os hivatalba lépéséig számos esemény történt már Csehszlovákiában is: elfogadták az 1920-as nyelvtörvény módosítását, módosították a bírósági eljárások határait. Decemberre a csehszlovák véderőbizottság jóváhagyta a haderőalapról szóló költségvetési törvényjavaslatot is.^[43] Prágába érkezésének idején zajlanak a magyar-csehszlovák kereskedelmi egyezmény létrejöttének folyamatai (az 1926 júniusi tárgyalás például, nem sokkal Székely kinevezése után^[44]), amelyek először egy augusztusi megállapodáshoz vezettek a két fél között a legnagyobb kedvezmény elvére vonatkozóan, majd végül az 1927-es aláírásához az egyezmények.^[45]

Székely János külszolgálati alatt zajlik le a magyar katonai attaséi szolgálat két világháború történetének egyik jelentős változása is. Miután 1927-ben a Szövetségi Ellenőrző Bizottság kivonul Magyarországról, lehetőség nyílik arra, hogy a magyar vezetés immáron ne rejtve, különböző diplomáciai rangba bújtatva küldjön ki katonai attaséi feladatok ellátására katonai szakelődöket, hanem hivatalosan delegáljon katonai attasét a magyar külképviseletekre. Ez Csehszlovákia vonatkozásában 1928-ban következett be.

A frankhamisítási botrány a hírszerzés figyelmét sem kerülte el. Két olyan jelentés is készült, amely ennek az ügynek a csehszlovák vonatkozásait tárgyalta. Az egyiket maga Székely János írta, azonban a végén az akkori prágai magyar követ Dr. Masirevich Szilárd aláírása szerepelt. A másikat - az előbbitől különálló iratot - a prágai magyar követ írta meg, amelyben Székely Jánostól származó információkat közölt.

Szintén 1927-ben Székely János prágai tartózkodása alatt készült egy vélemény Budapesten arról, hogyan szabályozzák a katonai szakelődök lótarását külszolgálatuk alatt. A szöveg lényege, hogy amikor az adott katonatiszt külszolgálatra megy, a lovát a kincstár tulajdonába veszi, és amikor majd visszatér külföldről, ismét a nevére lesz íratva a ló. Ez a szakelődökre nézve egy előnyös döntés volt a központ részéről, mert így előbbieknél joguk van ahhoz, hogy döntsenek visszatérésükkor arról: szeretnék-e korábbi lovukat vagy sem.^[46]

1927 szeptemberében egy, feltehetően Székely János által írt jelentés számolt be arról, hogy a csehszlovák nemzetvédelmi miniszter más, magasrangú katonatisztekkel együtt a Felvidéken és Kárpátalján körútra indult. Az információk „ezen utra vonatkozólag bizalmas forrásból”^[47] származnak. A meg nem nevezett, feltehetően a hírszerzői hálózathoz tartozó egyén elmondásai alapján a tanulmányút megnevezés csak fedése az útnak, valójában a helyi katonai és politikai viszonyok megismerése volt a cél.^[48]

1928. február 3-i dátummal Székely Jánoshoz köthető egy jelentés. Ez az írás egy kisantant-országok részvételével is zajló konferencia esetleges híreről számol be, ahol állítólag a közös főparancsnokság kérdését tárgyalták. Egy meg nem nevezett bizalmas forrás és az olasz katonai attasé nyomán a „Cseh” fedőnéven működő ügynök jelentése szolgáltat információkat. Ez a „Cseh” fedőnév már a korábbi katonai szakelődök esetében is előkerült. A hírekkel ellentétben, eddig nem tartottak semmilyen francia kezdeményezésű cseh-román-jugoszláv-lengyel konferenciát. Egy ekkora méretű rendezvényt nem lehetett volna titokban tartani a nyilvánosság előtt - véli az attasé. Túl feltűnő lett volna ilyen nagyszámú katonatiszt érkezése az országba. A lengyel katonai attasétól megtudta Székely, hogy a lengyel katonai körök nem hajlandóak részt venni egy ilyen megbeszélésen, mert nem látják szükségét egy szorosabb együttműködésnek a csehszlovák hadsereggel. Azonban

ez a konferencia a lengyelek nélkül is összeülne, áll a jelentésben. Az olasz katonai attasé ezt a hírt a konferenciáról Budapesten és Rómán keresztül kapta meg. Szerinte nem kizárt, hogy a francia katonai misszió fog Prágában ülésezni. A budapesti központ a jelentés kapcsán hivatkozik a „Lengyel” fedőnevű, véleményem szerint a varsói magyar katonai attasét takarható ügynök négy jelentésére is, a prágai kisantant-értekezlettel kapcsolatban. Mint kiderül, Székely János jelentésének tartalma szöges ellentéte a lengyelországi kollégája által leírtaknak. A központ által hozzáfűzöttekből az is kiderül, hogy „Cseh”, azaz Székely János utasítást kapott arra, hogy folytassa a felderítést a konferencia kapcsán.^[49]

Egy héttel később egy jelentésben arról számol be az attasé, hogy Plzeň-ben jugoszláv katonatisztek tartózkodnak, bizonyos Jaksimovics tábornok vezetésével. Ezeket az információkat az olasz katonai attasétól szerezte be, mert elmondása szerint kevés ideje volt, így folyamodott ahhoz, hogy ne maga derítse ki. Az olasz katonai attasé érdeklődött a kisantant-konferencia után, de arról továbbra sincs hír, hogy meg lenne tartva. Ennek a konferenciának a hírét egy francia tiszt is cáfolta.^[50] Az alábbi információkat Székely János központi utasításra tette. Az utasítás az volt, hogy az említett Jaksimovics tábornokot szemmel tartsa és jelentsen útjáról, úti céljairól.^[51]

Egy március elején kelt jelentésben tisztázódn látszik a kisantant-konferencia meglétének kérdése. Elképzelhető, hogy egy lehetséges főparancsnoki konferenciát tévesztettek össze az éves kisantant-összejövetellel. A jugoszlávótól pedig egy tábornokuk, az iratban Jaksimovics néven szerepel, aki már februárban az országban járt, Plzeň-ben műszaki anyagok után érdeklődött.^[52]

Székely János attaséi szolgálatának utolsó hónapjaiban, 1928 januárjában és februárjában készült egy jelentés a Prágában tartott kisantant-tárgyalásokról. Az adatok forrásaként egy bizonyos „India” fedőnevű ember van megjelölve, aki „az osztály alkalmi adatszolgáltatója”.^[53] Feltételezhető, hogy Székely tudott róla, de a neve nincs említve a jelentésben. Pontosán mit jelent az, hogy alkalmi adatszolgáltató, az nem derül ki. Lehetett olyan személy, aki kint élt Prágában és időnként küldött haza jelentéseket, amikor valami fontos történt, de az is lehet, hogy olyan személyről van szó, akit a hírszerzés küldött ki meghatározott időre. Ha a második eset lenne az igaz, akkor köszönhetően a csehszlovák Nemzetvédelmi Minisztérium listájának, legalább négy főről tudunk, akik ekkor hírszerzési feladattal lettek kiküldve Csehszlovákiába.^[54] Harmadik lehetőségként még az is elképzelhető, hogy olyan csehszlovák személyről van szó, akit a magyar hírszerzés szervezett be helyben.

Ahogy a kinevezésekor, úgy a leváltása idején sem említik az újságok név szerint Székely

Jánost, hiszen ő hivatalosan csak egy volt a sok követségi alkalmazott közül. A személycseréről 1928. május 10-én számoltak be az újságok, ekkor kezdte meg hat évig tartó katonai attaséi szolgálatát vitéz lófő Lakatos Géza őrnagy (később vezérezredes és Horthy Miklós utolsó miniszterelnöke), az első hivatalos magyar katonai attasé Csehszlovákiában.

Összegzés

A rejtett magyar katonai attaséknak Csehszlovákiában az 1920-as években egy rendkívül ellenséges környezetben kellett titkos munkájukat végezniük, mely sokszor nem volt egyszerű feladat. A csehszlovák titkosszolgálat előtt nem is nagyon tudott titokban maradni a *rejtés*, akik mindent megtettek – olykor sikerrel, lásd Bajnóczy esetét –, hogy botrányba keverjék és ezzel elérjék kényszerű visszahívásukat.

A fennmaradt hírszerzési iratokat illetően, a 1930-as évekhez viszonyítva, ahol több száz ilyen dokumentum maradt ránk, jóval kevesebb jelentés maradt fent a tanulmányt által tárgyalt időszakból. E forrásbeli hiányosságot jól kiegészítik ugyanakkor a különböző újságcikkek, beszámolók. Mindezek fényében elmondható, hogy a húszas években rendkívül intenzív hírszerzési tevékenység folyt magyar részről csehszlovák területen. Ennek eredményei – többek között – azok a titkos iratok, amelyek jelen írásban megjelentek.

A téma további kutatási lehetőségeket rejt magában. Minthogy a két ország, a trianoni békeszerződés óta fennálló ellenséges viszonya miatt igyekezett egymás hadseregéről, hadiiparáról a lehető legtöbb információt összegyűjteni. Az 1920-as években nem csak a magyar hírszerzés volt tevékeny Csehszlovákiában, hanem a csehszlovák hírszerzés is rendkívüli intenzitással dolgozott Magyarországon. Így a magyar mellett a csehszlovák hírszerzés magyarországi működésének és ezáltal a magyar kémelhárítás munkájának megismerése is a kutatás további folytatására ad lehetőséget a későbbiekben.

Bibliográfia

Források

Levéltári források

HM HL II.a. osztály 1920. 202/9 sz. irat

HM HL VKF 2. oszt. 1920., 3753. sz. irat

Kémkedés elleni védekezés, hivatalos ügyek bizalmas kezelése, HM HL VKF 1920., 120/204 sz. irat

Harcászati irányelvek a határ fedezésére, HL VKF 1921., 40508 sz. irat

Közös kisentente hadműveleti terv, HL VKF 1921., 24.172 sz. irat

HM HL VKF 2. oszt. 1922., 23.387 sz. irat

HM HL VKF 2. oszt. 1922., 27744 sz. irat

Irányítás keresztülvitele a „H” - „P” és „PH” tervek értelmében. HM HL VKF 2. oszt. 1922., 29395. sz. irat

Felvonulási tervek. HM HL VKF 2. oszt. 1922., 29.208 sz. irat

HM HL VKF 2. oszt. 1925, 140/93 sz. irat

HM HL VKF 2. oszt. 1926., 18250/titk

HM HL VKF 1927. 726/B-926. Sz. n.

HM HL VKF 1927. 18350/biz. sz. irat

Konferencia a közös főpk. HM HL VKF 1928. 594B számú irat

Jaksimovics tbk és a kis entente kat. konferencia. HL VKF 1928. szám nélkül

Közös kat. konferencia. HM HL VKF 1925. 1156B sz. irat

Magyar hírszerzők I., ÁBTL 78. doboz, A-873 jelzet, “Csehszlovák Nemzetvédelmi Minisztériumtól” átvett anyagok a magyar hírszerzőkről.

Sajtó források

A csehszlovák-magyar kereskedelmi szerződési tárgyalások, *Prágai Magyar Hírlap*, V. évf., 168. szám, 1926. július 28., 9.

Az adóreform tárgyalása a jövő esztendőre marad, *Prágai Magyar Hírlap*, V. évf., 273. szám, 1926. december 1., 2.

MTI Bizalmas értesítés. 1922. október 7.

Személyi Hírek, *Külügyi Közlöny*, VI. évf., 1926/6, 27.

Internetes hivatkozások

Minisztertanácsi jegyzőkönyv, 1926. június 18., MNL OL W szekció, Miniszterelnökségi levéltár.

<https://www.eleveltar.hu/digitalis-tartalom?source=preservica&ref=preservica::b0056998-12f8-4a4f-be21-e38d0fb39f7e> (Letöltés: 2021. február 03.)

1921. évi XXXIII. törvénycikk, V. rész, Katonai, hajózási és léghajózási rendelkezések, <https://www.magyarkollegium.hu/pdf/trianon4.pdf> (Letöltés: 2022. december 19.)

Szakirodalomjegyzék

Egyszerzős kötetek

Haraszi György: *Vallomások a holtak házából – Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései*, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, 2007.

Szakály Sándor: *A magyar katonai felső vezetés 1938–1945*, Budapest, Ister, 2001.

Szerkesztett kötetek

Suba János: Az 1927. évi kereskedelmi egyezmény és a határszéli forgalom, in Parádi József (szerk.): *Ünnepi parergák Mezey Barna 65. születésnapja tiszteletére*, Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság, 2018, 115–144.

Tanulmányok

Árokay Lajos: Az önálló magyar katonai attasé szolgálat létrehozásának előzményei 1918–1919, *Hadtörténelmi Közlemények*, XXX. évf., 1983/1, 73–95.

Hivatkozások

1. 1921. évi XXXIII. törvénycikk, V. rész, Katonai, hajózási és léghajózási rendelkezések, <https://www.magyarkollegium.hu/pdf/trianon4.pdf> (Letöltés: 2022. december 19.) ↑
2. Haraszti György: *Vallomások a holtak házából*. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2007, 616. ↑
3. Uo., 616. ↑
4. Uo., 616. ↑
5. Árokay Lajos: Az önálló magyar katonai attasé szolgálat létrehozásának előzményei 1918–1919, *Hadtörténelmi Közlemények*, XXX. évf., 1983/1, 376. ↑
6. HM HL II.a. osztály 1920. 202/9 sz. irat ↑
7. Sztójay Döme (1883–1946): a hírszerző és elhárító csoport vezetője 1925-ig, ezt követően Berlinben katonai attasé, majd követ, 1944-től 5 hónapon át miniszterelnök és külügyminiszter. ↑
8. HM HL VKF 2. oszt. 1920., 3753. sz. irat ↑
9. Uo. ↑
10. *Kémkedés elleni védekezés, hivatalos ügyek bizalmas kezelése*, HM HL VKF 1920., 120/204 sz. irat ↑
11. *Kémkedés elleni védekezés, hivatalos ügyek bizalmas kezelése* HM HL VKF 1920., 120/204 sz. irat ↑
12. Uo. ↑
13. *Harcászati irányelvek a határ fedezésére*, HL VKF 1921., 40508 sz. irat ↑
14. *Közös kisentente hadműveleti terv*, HL VKF 1921., 24.172 sz. irat ↑
15. HM HL VKF 2. oszt. 1922., 23.387 sz. irat ↑
16. HM HL VKF 2. oszt. 1922., 27744 sz. irat ↑
17. *Irányítás keresztülvitele a „H” - „P” és „PH” tervek értelmében*. HM HL VKF 2. oszt. 1922., 29395. sz. irat ↑
18. Uo. ↑
19. *Felvonulási tervek*. HM HL VKF 2. oszt. 1922., 29.208 sz. irat ↑
20. MTI Bizalmas értesítés, 1922. október 7., 1. ↑
21. MTI Bizalmas értesítés, 1922. október 7., 1. ↑
22. HM HL VKF 2. oszt. 1925, 140/93 sz. irat ↑
23. Uo. ↑
24. Antoni Durski-Trzaska (1895– 1982): az I. világháborúban 1917-ig a Lengyel Légiónban szolgált, utána az olasz fronton harcolt. 1923 áprilisa és 1926 áprilisa között lengyel katonai attasé volt Prágában. 1939 szeptemberében német fogságba esett. 1945-ben szabadult, haláláig Franciaországban élt. ↑

25. Jan Syrový (1888– 1970): a Csehszlovák Légión katonája. Csehszlovák vezérkari főnök 1926 és 1933 között. 1938-ban az elsőbécsei döntés idején Csehszlovákia miniszterelnöke. ↑
26. HM HL VKF 2. oszt. 1925, 140/93 sz. irat ↑
27. Uo. ↑
28. Uo. ↑
29. Walko Lajos (1880–1954): volt kereskedelmi- és pénzügyminiszter is, a Bethlen- és Károlyi-kormány alatt külügyminiszterként szolgált. ↑
30. Uo. ↑
31. Uo. ↑
32. HM HL VKF 2. oszt. 1925, 140/93 sz. irat ↑
33. Uo. ↑
34. A frankhamisítási botrány 1925. december 19-én robbant ki, amikor Hágában letartóztatták Jankovich Arisztid vezérkari ezredesét. A terv az volt, hogy többmillió hamis ezerfrankost akartak beváltani egy bankban és ezzel bosszút állni Franciaországon a trianoni békeszerződésért. Lásd: Romsics Ignác: Franciaország, Bethlen és a frankhamisítás, *Történelmi Szemle*, XVI. évf., 1983/1, 67–87.; Ablonczy Balázs: A frankhamisítás, *Múltunk*, LIII. évf., 2008/1, 29–56. ↑
35. dr Masiervich Szilárd (1879–1944): szerb származású magyar diplomata, aki Bécsben, Prágában, Berlinben és Londonban is volt követ a két világháború között. ↑
36. HM HL VKF 2. oszt. 1926., 18250/titk ↑
37. Eugène Mittelhauser (1873–1949): francia tábornok, a csehszlovákiai francia katonai misszió vezetője és a csehszlovák hadsereg vezérkari főnöke 1921–1925 között. ↑
38. Uo. ↑
39. *Magyar hírszerzők I.*, ÁBTL 78. doboz, A-873 jelzet, “Csehszlovák Nemzetvédelmi Minisztériumtól” átvett anyagok a magyar hírszerzőkről. ↑
40. Haraszti: *Vallomások*, 624. ↑
41. Minisztertanácsi jegyzőkönyv, 1926. június 18., MNL OL W szekció, Miniszterelnökségi levéltár.
<https://www.eleveltar.hu/digitalis-tartalom?source=preservica&ref=preservica::b0056998-12f8-4a4f-be21-e38d0fb39f7e>, (Letöltés: 2021. február 03.) ↑
42. Személyi Hírek, *Külügyi Közlöny*, VI. évf., 1926/6, 27. ↑
43. Az adóreform tárgyalása a jövő esztendőre marad, *Prágai Magyar Hírlap*, V. évf., 273. szám, 1926. december 1., 2. ↑
44. A csehszlovák–magyar kereskedelmi szerződési tárgyalások: *Prágai Magyar Hírlap*, V. évf., 168. szám, 1926. július 28., 9. ↑
45. Suba János: Az 1927. évi kereskedelmi egyezmény és a határszéli forgalom, in Parádi József (szerk.): *Ünnepi parergák Mezey Barna 65. születésnapja tiszteletére*, Budapest, Szemere

Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 2018, 120. ↑

46. HM HL VKF 1927. 726/B-926. Sz. n. ↑

47. HM HL VKF 1927. 18350/biz. sz. irat ↑

48. Uo. ↑

49. *Konferencia a közös főpk.* HM HL VKF 1928. 594B számú irat ↑

50. *Jaksimovics tbk és a kis entente kat. konferencia.* HL VKF 1928. szám nélkül ↑

51. *Jaksimovics tbk és a kis entente kat. konferencia.* HL VKF 1928. szám nélkül ↑

52. *Közös kat. konferencia.* HM HL VKF 1925. 1156B sz. irat ↑

53. *Közös kat. konferencia.* HM HL VKF 1925. 1156B sz. irat ↑

54. *Közös kat. konferencia.* HM HL VKF 1925. 1156B sz. irat ↑